

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

КАПШІЙ ЮРІЙ ЯРОСЛАВОВИЧ

**РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ РЕДАКЦІЇ
ГАЗЕТИ «ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ»)**

Спеціальність 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль – 2019 р.

Дипломною роботою за освітнім ступенем «магістр» є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник:

доктор економічних наук
Панухник Олена Віталіївна, професор
завідувач кафедри економіки та
фінансів,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана
Пулюя

Рецензент:

доктор економічних наук, професор
Якимишин Лілія Ярославівна
професор кафедри промислового
маркетингу,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана
Пулюя

Захист відбудеться 26 грудня 2019 р. о 14 годині на засіданні екзаменаційної комісії № 60 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50, навчальний корпус № 10, ауд. 130

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Завоювання підприємством стійкого положення на ринку є доволі складним завданням, яке постає перед підприємствами усіх галузей, причому утримання цього стану протягом довгого періоду часу вимагає від суб'єкта підприємницької діяльності злагодженої роботи усіх підрозділів, розуміння та можливості реагування на ті виклики та можливості, які продукує зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування підприємства.

Економічна стійкість є базовим критерієм успішності функціонування та перспектив нарощення економічного потенціалу організації, тому відстеження її рівня, виокремлення тих факторів, які здійснюють найбільший вплив та розробка системи управління економічною стійкістю є актуальною проблемою сучасних вітчизняних підприємств.

Метою роботи є розробка комплексної програми заходів підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

Основними завдання дослідження є наступні:

1. Узагальнити теоретико-методичні підходи дослідження економічної стійкості підприємства
2. Проаналізувати фактори, що найбільш помітно впливають на економічну стійкість підприємства
3. Дослідити методичні підходи до оцінювання економічної стійкості підприємства
4. Провести економіко-фінансовий аналіз діяльності Редакції газети «Підручники і посібники»
5. Здійснити формування програми заходів забезпечення високого рівня економічної стійкості підприємства
6. Розробити процедуру оцінювання рівня економічної стійкості та її прогнозування конкурентного середовища функціонування Редакції газети «Підручники і посібники»
7. Проаналізувати галузевий ринок функціонування підприємства
8. Обґрунтувати можливість оптимізації витрат на персонал Редакції газети «Підручники і посібники»
9. Здійснити розрахунок ефективності інвестиційного проекту встановлення нового обладнання на підприємстві
10. Проаналізувати окремі питання, що стосуються забезпечення охорони праці на підприємств та безпеки в надзвичайних ситуаціях

Об'єктом дипломної роботи є фінансовий стан Редакції газети «Підручники і посібники»

Предметом дипломної роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення економічної стійкості Редакції газети «Підручники і посібники».

Методи дослідження. В процесі дослідження був використаний методичний апарат, що складається з системно-структурного, індуктивно-дедуктивного аналізу, класифікації даних, порівняння, аналізу взаємовпливу, економіко-математичного аналізу.

Інформаційну основу роботи складають наукові праці науковців-економістів, офіційні статистичні дані; науково-методична література; матеріали періодичних видань та ресурси мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці комплексної програми заходів підвищення рівня економічної стійкості Редакції газети «Підручники і посібники»

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування практичних рекомендацій в діяльності як досліджуваного підприємства так і інших суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні тези, які стосуються предмету дослідження, були розглянуті в роботі III Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (5 квітня 2019 р.).

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, шести розділів, висновків та пропозицій; викладена на 124 сторінках, в тому числі містить 27 таблиць, 52 рисунки; додатки, список використаних джерел з 59 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обгрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено мету, завдання, предмет та об'єкт роботи, перелічено методи досліджень, що використовувалися у роботі, вказано на інформаційну базу дослідження, а також описано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретико-методичні підходи дослідження економічної стійкості підприємства»** проведено дефінітивний аналіз економічної стійкості підприємства; розглянуто фактори, які на неї впливають, а також досліджено методичні підходи до оцінювання економічної стійкості підприємства.

Подано узагальнену інформацію щодо існуючих підходів до розгляду поняття «економічна стійкість» у літературі, які варто згрупувати у 4 групи: розгляд стійкості як динамічної рівноваги економічної системи; розгляд проблем економічної стійкості через призму стану банкрутства; розгляд економічної стійкості як індикатора положень концепції «стійкого розвитку»; розгляд економічної стійкості як окремої компоненти концепції стійкого економічного зростання.

Здійснено порівняльний аналіз економічної та фінансової стійкості, в результаті якого доведено нетотожність цих понять.

Значна кількість науковців ототожнює поняття «економічної» та «фінансової» стійкості. Проте, такий підхід є не зовсім раціональним, адже відповідно до ресурсної концепції, забезпечення економічної стійкості передбачає управління всім обсягом ресурсів, в той час як фінансова стійкість орієнтується лише на грошові кошти та похідні від неї еквіваленти.

Інформація у розділі 1 демонструє результати проведеного структурного аналізу економічної стійкості, який показав, що фінансова стійкість поряд із виробничою та кадровою є її компонентами.

Основними принципами досягнення економічної стійкості підприємства є системність; комплексний підхід до вирішення проблеми економічної стійкості підприємства; економічна доцільність; безперервність виконання заходів щодо організаційно-технічного й фінансово-економічного, соціального розвитку підприємства; гнучкість.

У розділі 2 «Економіко-фінансовий аналіз діяльності Редакції газети «Підручники і посібники» подана загальна характеристика господарської діяльності Редакції газети «Підручники і посібники», здійснено фінансовий аналіз підприємства із деталізацією показників пасивів балансу, а також проведено аналіз активів підприємства та показників ліквідності підприємства.

Виявлено, що чистий дохід від реалізації продукції за аналізований період (2013-2018 рр.) постійно зростав від рівня 28794 тис.грн. у 2013 році до 106454 тис.грн. у 2018 році. Найбільше абсолютне відхилення значення цього показника було зафіксовано у період 2016-2017 рр., коли воно становило 21647 тис.грн., відносне ж відхилення +71,86 % було досягнуто у 2014-2015 рр.(рис.1).

Рисунок 1. Значення чистого доходу та чистого прибутку від реалізації продукції РГ «Підручники і посібники», тис.грн.

Джерело: розраховано за даними Редакції газети «Підручники і посібники»

Важливим показником є величина прибутку на 1 грн. реалізованої продукції. У підприємства він в період 2013-2015 рр. знизився із відмітки 0,254 до 0,178 грн., що є свідченням збільшення в структурі виручки витратних статей. Наступного 2016 р. спостерігалось незначне зростання на 0,01 грн., що становило 6%, проте 2017-2018 рр. характеризуються найнижчими величинами аналізованого показника.

З 2013 р. до 2015 р. показник фондомісткості зростав від 0,14 до 0,24 од., але вже до 2018 року він поступово знизився до рівня 0,15. Зниження фондомісткості свідчить про збільшення отриманого доходу відносно вартості основних засобів (Табл.1).

**Показники вартості й ефективності використання основних засобів
Редакції газети «Підручники і посібники»**

Показники	Дані за роками					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Первісна вартість основних засобів, тис.грн.	9286	13697	22036	24471	29253	41491
Залишкова вартість, тис.грн.	4022	6920	13663	14146	15674	16494
Знос, тис.грн.	5264	6777	8373	10325	13579	24997
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	28794	32580	55992	68838	90485	106454
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,43	0,51	0,62	0,58	0,54	0,40
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,57	0,49	0,38	0,42	0,46	0,60
Фондовіддача основних засобів	7,16	4,71	4,10	4,87	5,77	6,45
Фондомісткість	0,14	0,21	0,24	0,21	0,17	0,15

Джерело: розраховано за даними Редакції газети «Підручники і посібники»

Фондовіддача є оберненим показником до фондомісткості. Її величина була максимальною у 2013 році і була рівною 7,16. Наступного року вона зменшилася на 2,45 і ще на 0,61 у 2015 році.

Найбільш нестійкими протягом 2013-2018 рр. були величини поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом. Найбільшою заборгованість була у 2015 році в розмірі 2180 тис.грн., яку вдалося вже наступного року знизити на 2164 тис.грн. до рівня 16 тис.грн.

Заборгованість підприємства за розрахунками з оплати праці та страхування зведені практично до нуля. На кінець 2018 року вона становила 10 тис.грн., що пов'язано із перехідними видами робіт.

Увесь аналізований період 2013-2018 рр. характеризувався достатнім рівнем поточної ліквідності. Його коливання проходили в діапазоні 5,26-15,86 од.

У розділі 3 «Вдосконалення процесів управління економічною стійкістю підприємства» подано пропозиції щодо вдосконалення процесів управління економічною стійкістю Редакції газети «Підручники і посібники», що передбачає формування програми заходів забезпечення високого рівня економічної стійкості підприємства; розробку процедури оцінювання рівня економічної стійкості та її прогнозування; дослідження впливу інвестиційно-інноваційної діяльності на економічну стійкість підприємства.

У Табл.2 показано запропоновану програму заходів забезпечення високого рівня економічної стійкості підприємства, що містить наступні елементи: формування місії та стратегії діяльності підприємства; перехід до цілеорієнтованого підходу діяльності; моніторинг конкурентного середовища функціонування підприємства; розробку методичного підходу до розрахунку економічної стійкості підприємства; формування стратегічних орієнтирів підвищення рівня економічної

стійкості підприємства; побудову системи заходів з підтримки та підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

Таблиця 2

Програма заходів забезпечення високого рівня економічної стійкості підприємства

Програмний захід	Засоби забезпечення	Очікуваний ефект
1. Формування місії та стратегії діяльності підприємства	- побудова чіткої управлінської ієрархії на підприємстві; - адаптація посадових інструкцій усіх працівників підприємства до сформованої місії та стратегії діяльності	1.1 Покращення психологічного клімату в колективі 1.2 Спрощення комунікацій між підрозділами підприємства
2. Перехід до цілеорієнтованого підходу діяльності	- розробити «дерево цілей» діяльності підприємства; - сформувавши чітку ієрархію цілей (стратегічні, тактичні, операційні)	2.1 Підвищення рівня продуктивності праці через уникнення дублювання функцій 2.2 Концентрація на завданнях, виконання яких своїм наслідком буде мати досягнення стратегічно важливих цілей
3. Моніторинг конкурентного середовища функціонування підприємства	- аналіз учасників виробничо-поліграфічного ринку та його законодавче регулювання; - проведення SWOT-аналізу підприємства; - дослідження особливостей конкурентного середовища функціонування	3.1 Підвищення рівня ефективності цінової політики підприємства 3.2 Спрощення процедур прогнозування та планування на підприємстві
4. Розробка методичного підходу до розрахунку економічної стійкості підприємства	- вибір системи показників, які мають частковий вплив на економічну стійкість підприємства; - присвоєння вагових коефіцієнтів кожному з показників; - розробка адитивної моделі визначення рівня економічної стійкості підприємства; - періодичний розрахунок рівня економічної стійкості підприємства	4.1 Чітке науково обґрунтоване розуміння сильних та слабких сторін в діяльності підприємства
5. Формування стратегічних орієнтирів підвищення рівня економічної стійкості підприємства	- побудова стратегічних орієнтирів підвищення рівня економічної стійкості підприємства із врахуванням його ресурсного потенціалу	5.1 Прийняття керівництвом підприємства обґрунтованих стратегічних рішень
6. Побудова системи заходів з підтримки та підвищення рівня економічної стійкості підприємства	- розробка заходів в підсистемі управління витратами і ресурсами підприємства; - розробка заходів в підсистемі розвитку й удосконалення виробництва підприємства; - розробка заходів в підсистемі управління підприємством.	6.1 Підвищення якості управлінських процесів, що матиме відображення в показниках продуктивності

Джерело: складено автором

Також детально описано засоби забезпечення та очікувані ефекти від програмних заходів.

Крім того деталізовано напрями підвищення ефективності функціонування підприємства РГ «Підручники і посібники (управління витратами і ресурсами,

розвитку й удосконалення виробництва, удосконалення системи управління підприємством.

У Розділі 3 розроблено алгоритм проведення аналізу економічної стійкості підприємства, який складається з наступних етапів:

- підготовчий;
- планування та збір інформації;
- розрахунково-аналітична робота;
- формування показника економічної стійкості підприємства;
- аналіз динаміки показника економічної стійкості підприємства;
- формування рекомендацій щодо підвищення рівня економічної стійкості

(рис.2).

Рисунок 2 Алгоритм проведення аналізу економічної стійкості підприємства
Джерело: сформовано автором

Проведено розрахунки за запропонованим алгоритмом, який показав, що найвищим рівень економічної стійкості був у 2017 році (0,8437), чому передувало 2-х річне зростання. На жаль, 2018 рік характеризувався суттєвим спадом рівня економічної стійкості до показника 2015 року, що вимагає розробки комплексу заходів щодо її підвищення.

У розділі 4 «Спеціальна частина» проаналізовано основних учасників видавничо-поліграфічного ринку, зокрема показано зв'язок між поліграфічними підприємствами видавництвами, постачальниками та кінцевими споживачами.

Проведено SWOT-аналіз Редакції газети «Підручники і посібники», у якому показано сильні, слабкі сторони підприємства, а також його можливості та загрози діяльності.

Здійснено аналіз законодавчого регулювання діяльності поліграфічно-видавничих підприємств України.

У розділі 5 «Обґрунтування економічної ефективності» здійснено оптимізацію витрат на персонал Редакції газети «Підручники і посібники» шляхом побудови економетричної моделі та розрахунку її параметрів у MS Excel. В результаті проведених розрахунків вдалося отримати параметри моделі, які приведуть до зниження витрат на персонал в розмірі 24800 грн. щомісяця (рис.4).

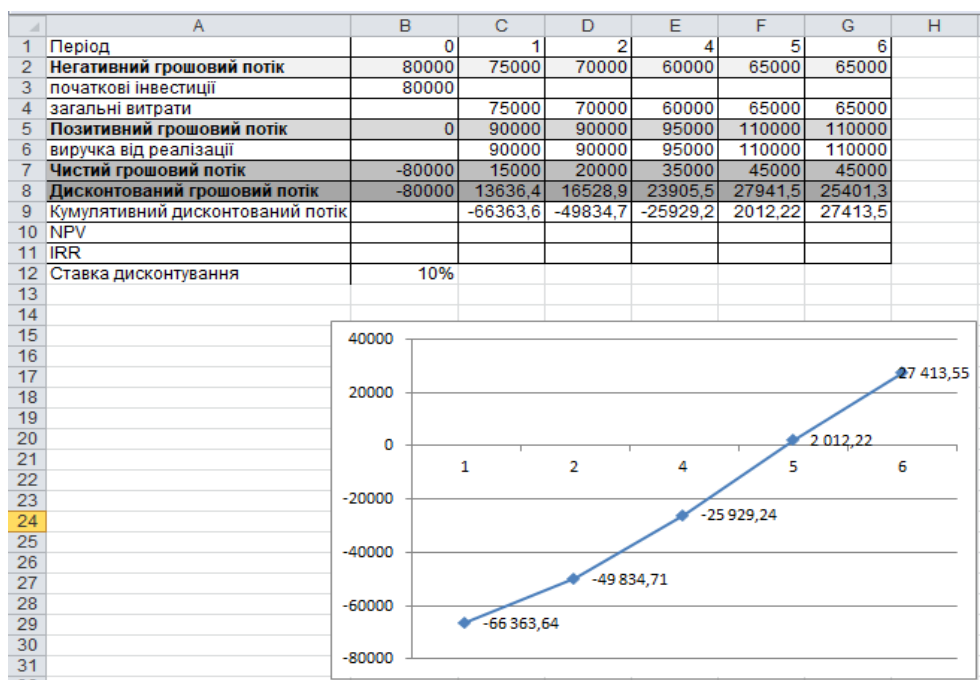

Рисунок 4 Розрахунок кумулятивного дискontованого грошового потоку та періоду окупності інвестицій

Джерело: розраховано автором

Також здійснено розрахунок ефективності інвестиційного проекту зі встановлення нового обладнання на підприємстві для друку листівок і буклетів. Розраховано чисту приведену вартість проекту (27413 грн.), визначено період окупності проекту (5 років) та внутрішню ставку дохідності (23%). Тобто, проект може бути прийнятий до реалізації. Отже, застосування навіть найпростіших методик перевірки ефективності проектів, може стати підґрунтям для прийняття правильних управлінських рішень у Редакції газети «Підручники і посібники».

У розділі 6 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» проаналізовано стан охорони праці у Редакції газети «Підручники і посібники», визначено відповідальних осіб на підприємстві, окреслена зона їхньої відповідальності. Показано, якими внутрішніми документами регулюються процедури дотримання принципів охорони праці.

Також проаналізовано основні заходи щодо підвищення стійкості роботи, які здійснюються на об'єкті завчасно, за сигналами оповіщення ЦЗ та при раптовому виникненні НС.

Крім того наведено процедуру визначення уразливості об'єкта економіки та його елементів до впливу вторинних уражаючих факторів ядерного (техногенного) вибуху.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі розроблено комплексну програму заходів підвищення рівня економічної стійкості підприємства на основі проведеного аналізу результатів фінансово-господарської діяльності Редакції газети «Підручники та посібники».

Виконані завдання дозволяють зробити наступні висновки:

1. Узагальнено теоретико-методичні підходи дослідження економічної стійкості підприємства, зокрема узагальнено існуючі підходи до розгляду «економічної стійкості функціонування та розвитку підприємства». Виявлено, що основними принципами досягнення економічної стійкості підприємства є системність; комплексний підхід до вирішення проблеми економічної стійкості підприємства; економічна доцільність; безперервність виконання заходів щодо організаційно-технічного й фінансово-економічного, соціального розвитку підприємства; гнучкість.

2. Проаналізовано фактори, що найбільш помітно впливають на економічну стійкість підприємства, а саме: технологічні, організаційні, фінансово-економічні, соціальні; умови співпраці з контрагентами, податкова система, інвестиційна політика, загальнополітична ситуація та законодавство.

3. Досліджено методичні підходи до оцінювання економічної стійкості підприємства та виявлено, що більшість з них ґрунтуються на консолідації показників, що різносторонньо оцінюють усі аспекти роботи підприємства.

4. Проведено економіко-фінансовий аналіз діяльності Редакції газети «Підручники і посібники» за період 2015-2018 рр., який показав, що в цілому на кінець періоду фінансовий стан підприємства дещо погіршився, порівняно і початком аналізованого періоду.

5. Здійснено формування програми заходів забезпечення високого рівня економічної стійкості підприємства, яка передбачає формування місії та стратегії діяльності підприємства; перехід до цілеорієнтованого підходу діяльності; моніторинг конкурентного середовища функціонування підприємства; розробку методичного підходу до розрахунку економічної стійкості підприємства; формування стратегічних орієнтирів підвищення рівня економічної стійкості підприємства; побудову системи заходів з підтримки та підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

6. Розроблено процедуру оцінювання рівня економічної стійкості та прогнозування конкурентного середовища функціонування Редакції газети «Підручники і посібники», яка містить наступні етапи: - підготовчий; - планування та збір інформації; - розрахунково-аналітична робота; - формування показника економічної стійкості підприємства; - аналіз динаміки показника економічної

стійкості підприємства; - формування рекомендацій щодо підвищення рівня економічної стійкості.

7. Проаналізовано галузевий ринок функціонування підприємства та подана інформація щодо напруженості конкурентної боротьби на ньому.

8. Обґрунтовано можливість оптимізації витрат на персонал Редакції газети «Підручники і посібники», яка своїм наслідком може мати зниження витрат на персонал в розмірі 24800 грн. щомісяця.

9. Здійснено розрахунок ефективності інвестиційного проекту встановлення нового обладнання на підприємстві, який показав наступні результати: чиста приведена вартість проекту (27413 грн.), період окупності проекту (5 років) та внутрішня ставка дохідності (23%).

10. Проаналізовано окремі питання, що стосуються забезпечення охорони праці на підприємств та безпеки в надзвичайних ситуаціях

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Капшій Ю. Особливості аналізу економічного потенціалу суб'єкта підприємництва / Юрій Капшій // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“ (5 квітня 2019 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2019. — С.59-61.

АНОТАЦІЯ

Капшій Ю.Я. Розробка комплексної програми заходів підвищення рівня економічної стійкості підприємства (на прикладі Редакції газети «Підручники і посібники»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єктом дипломної роботи є фінансовий стан Редакції газети «Підручники і посібники».

Метою роботи є розробка комплексної програми заходів підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

Методи дослідження. В процесі дослідження був використаний методичний апарат, що складається з системно-структурного, індуктивно-дедуктивного аналізу, класифікації даних, порівняння, аналізу взаємовпливу, економіко-математичного аналізу.

У дипломній роботі здійснено теоретико-методичні підходи дослідження економічної стійкості підприємства; проведений економіко-фінансовий аналіз діяльності Редакції газети «Підручники і посібники», запропоновано шляхи вдосконалення процесів управління економічною стійкістю підприємства, проаналізовано галузевий ринок функціонування підприємства; запропоновано

механізм оптимізації витрат на персонал Редакції газети «Підручники і посібники», а також проведено розрахунок ефективності інвестиційного проекту встановлення нового обладнання на підприємстві; досліджено окремі питання забезпечення охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: економічна стійкість, фінансовий аналіз, ефективність.

SUMMARY

Kapshiy Y.Ya. Development of a complex program of measures on enterprise economic firmness increase (Newspaper office “Pidruchnyky and posibnyky” as a case study). - Manuscript.

Research for the master's degree in specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities". - TNTU. - Ternopil, 2019.

The subject of the thesis is the financial condition of the Newspaper office “Pidruchnyky and posibnyky”

The purpose of the work is to develop a comprehensive program of measures to increase the level of economic stability of the enterprise.

Research methods. In the course of the study, a methodological apparatus consisting of system-structural, inductive-deductive analysis, data classification, comparison, mutual-impact analysis, economic-mathematical analysis was used.

The thesis deals with theoretical and methodological approaches to research the economic stability of the enterprise; the economic and financial analysis of the activities of the Newspaper office “Pidruchnyky and posibnyky” was carried out, the ways of improving the processes of managing the economic stability of the enterprise were proposed, the branch market of the enterprise functioning was analyzed; a mechanism for optimization of staff costs of the Newspaper office “Pidruchnyky and posibnyky” was proposed, as well as the calculation of the efficiency of the investment project of installing new equipment at the enterprise; particular issues of labor protection and safety in emergencies are investigated.

Keywords: economic sustainability, financial analysis, efficiency.